

Столярова А.Ю.

*студентка IV курсу факультету правової політології та соціології
Національний університет «Одеська юридична академія»*

ЕЛЕКТОРАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ЯК СКЛАДОВА ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВЛАДНИХ СУБ'ЄКТІВ

Інституціоналізація владних суб'єктів в Україні обумовлена становленням державності на початку 90-х років минулого століття та системними змінами у політиці, економіці, соціальних відносинах та громадській думці, які пов'язані із переходом від авторитарного до демократичного політичного режиму. При цьому, однією із визначальних складових інституціоналізації владних суб'єктів (тобто акторів, які безпосередньо впливають на прийняття та реалізацію політичних рішень, визначення стратегії та тактики перетворень, їх темпу та спрямованості) в умовах нестабільності виступає електоральний процес.

Дослідження електорального процесу як складової інституціоналізації владних суб'єктів представлено у роботах таких зарубіжних та вітчизняних авторів, як Г. Алмонд, Зб. Бжезинський, С. Верба, Ю. Габермас, Л. Даймонд, Р. Даль, Т. Карл, Т. Карозерс, А. Лейпхарт, С. Майнверінг, Д. Растоу, А. Степан, Ф. Шміттер, Є. Бистрицький, М. Головатий, Є. Головаха, В. Горбатенко, Г. Зеленько, Ф. Кирилюк, А. Колодій, С. Наумкіна, Ф. Рудич, С. Рябов, Ю. Шемчушенко, Д. Яковлев, ін.

Дослідження електорального процесу з кута зору політичної науки систематично проводяться з початку ХХ століття. Відповідно, сформувались чотири основні школи досліджень електорального процесу та електоральної поведінки громадян. По-перше, соціологічна школа, засновники якої – П. Лазарсфельд та Б. Берельсон вважали, що політичні вподобання індивіда міцно пов'язані з його соціальною приналежністю, інтересами групи, верстви та класу. По-друге, соціально-психологічна школа (засновники Е. Кемпбелл, Ф. Конверс та ін.), які наголошують, що електоральна поведінка детермінується емоційною солідарністю громадян з тими чи іншими ідеологіями, партіями та лідерами. По-третє, раціонально-інструментальна школа (засновники Й. Шумпетер, Е. Даунс) вважають, що поведінка виборців визначається їх раціональним вибором, спрямованим на одержання максимальних вигод за найменших витрат.

По-четверте, екологічна школа (засновники А. Зигфрід, Ф. Гогель та ін.) представники якої досліджують реалізовану поведінку виборців, яка багато в чому детермінується впливом соціального середовища, вираженого у просторовому плані.

Слід відзначити, що «... перші три школи створені в межах біхевіоризму, або теорії раціонального вибору, головна їх увага прикута до поведінки окремих виборців або їх первинних груп, основне джерело інформації – результати опитувань. Четверта школа близька до політичної географії, її основна база даних – статистика підсумків голосувань, внаслідок цього виборці подаються у складі більш-менш подільних груп. Слово «екологічний» у її назві слід розуміти як «поселенський», бо поведінка виборців аналізується залежно від місця їх проживання» [2, с. 205].

До макросоціальних факторів, що впливають на хід та результат електорального процесу належать:

- тип суспільства, що визначає зміст і характер абсолютно всіх процесів, які відбуваються у всіх сферах його життєдіяльності;
- етап (фаза, цикл) розвитку даного суспільства, який, при збереженні загального змісту, визначає характер процесів, що відбуваються в економічній, політичній і духовній сферах;
- пануючий тип економічних відносин, який певною мірою формує «правила гри» у політичних стосунках і виборчих процесах;
- ступінь розвитку демократичних процесів у суспільстві за лініями галузей влади, владних вертикалей, конституційних гарантій прав і свобод громадян.

Також на виборчий процес впливає термін панування тоталітарних режимів на даній території, система розселення, а також вироблена на цій основі структура відносин «центр – регіони»: «чим більш незбалансованою є система розселення народу, тим більше в даній державі політичних об'єднань, які виражають регіональні інтереси, активізуючи цей аспект політичної свідомості і поведінки людей» [1, с. 7].

На зміст і характер електорального процесу та електоральної поведінки громадян як важливих складових інституціоналізації владних суб'єктів, окрім макросоціальних факторів, також впливають:

- рівень розвитку суспільної і, в першу чергу, політичної свідомості суспільства в цілому і його складників;
- рівень розвитку політичної культури;

– зміст і характер ціннісних орієнтацій, властивих даному суспільству і складникам його ієрархічної структури.

В сучасних умовах інституціоналізація політичної волі громадян, яка виражається у ході електорального процесу, забезпечує модернізаційний розвиток та демократизацію діяльності владних суб'єктів. Електоральний процес «...наділяє представництвом одних учасників політичного процесу та відштовхує інших. Без інституціоналізації, без політичних інститутів демократії жодна сучасна демократична держава існувати не може. Інститути та ступінь інституціоналізації, отже, є одним із критеріїв для визначення рівня організованості та наявності порядку в сучасній демократичній державі» [2, с. 206]. Становлення державності та інституційналізація владних суб'єктів в Україні обумовили необхідність осмислення діяльності владних суб'єктів з кута зору політичної науки на шляху від авторитаризму до демократії.

Після 1991 року формування нових державних інституцій та встановлення правового та політичного балансу між ними – тобто сам процес державотворення – став рушійною силою електорального процесу та інституціоналізації владних суб'єктів в Україні. На наступних етапах розвитку електорального процесу, паралельно із державотворенням відбулись докорінні зміни у партійному просторі, діяльності мас-медіа та інституціях громадянського суспільства.

На думку К. Черкашина поведінка громадян у ході електорального процесу розуміється як «... політичні пріоритети виборців, що висловлюються ними в ході голосувань на виборах та референдумах» [2, с. 204].

Слід відзначити специфіку сучасного етапу інституціоналізації владних суб'єктів, яка пов'язується із електоральним процесом. Ця специфіка проявляється у наступному. По-перше, віртуалізація електорального процесу: партії та інші політичні інститути перетворюються на «бренди» та створюються за законами інформаційних технологій, втрачаючи функцію представників громадськості. Фактично, політичну боротьбу між суб'єктами влади перенесено з ідеологій, організацій та програмних положень у сферу віртуальних іміджів. По-друге, масштабне розповсюдження інформаційних технологій уможливорює розвиток електронного голосування, що створює технологічні можливості для постійної участі громадян у прийнятті основних політичних рішень. Глобальне розповсюдження Інтернету, який

включає в себе інформаційну та комунікативну технології на основі відкритих стандартів, у поєднанні з реформами державного управління, відомими як Новий Публічний Менеджмент, позиціонує електронний уряд як важливу складову інституціоналізації владних суб'єктів на сучасному етапі розвитку.

По-третє, існує реальна небезпека того, що у результаті електоральних кампаній політична влада буде переходити до тих, хто вдало використовує можливості телебачення та інших медіа, а не до фахівців з теорії та практики управління.

Література

1. Білоусов С.А. Об'єктивна основа і суб'єктивні фактори електорального вибору населення в умовах суспільства, що трансформується (на матеріалах Південно-Східного регіону України): автореф. дис. на здобуття канд. політ. наук: 23.00.02 / С.А. Білоусов. – НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2002. – 19 с.
2. Черкашин К. Територіальна диференціація України у контексті електоральних переваг / К. Черкашин // Вестник СевГТУ. – 2003. – № 50. – С. 204–214.

Тимченко М.М.

*аспірант кафедри політології, асистент кафедри політології
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара*

ВПЛИВ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ НА СТАН ПАРТІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Однією з найважливіших складових політичної комунікації є партійна комунікація. Змістом партійної комунікації є повідомлення та інформація, які циркулюють всередині партії між її структурними елементами, або за рішенням партійних структур можуть бути передані іншим партіям, політичним інститутам, політичним акторам або окремим індивідам. Зазвичай саме партія виступає ініціатором комунікативного процесу.

Розглядаючи політичну діяльність з комунікаційної точки зору, очевидно, що взаємини між політичними партіями та блоками в ході їх